

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Мискін Ю.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
Університет державної фіскальної служби України*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Осмилення домінант удосконалення бюджетної політики України дозволило визначити 10 концептуальних положень, на які повинно спиратися останнє. Розглянемо їх детально.

1. Підпорядкування бюджетної політики соціально-економічному розвитку України.

Враховуючи, що бюджетна політика, як елемент суперсистеми, може забезпечувати реалізацію широкого спектру різнобічних запитів та інтересів суб'єктів її формування (державних інституцій, підприємницьких структур, політичних партій, класів тощо), стає логічним неоднозначність та суперечливість (часом взаємовиключна) у визначенні її цільової пріоритетності.

Вбачаючи бюджетну політику, перш за все, як елемент системи виконання державою своїх функцій перед суспільством, вважаємо за необхідне та обов'язкове дотримання такої умови – генеральне підпорядкування бюджетної політики забезпеченню соціально-економічного розвитку України.

2. Синталітична єдність цільового, функціонального та наукового підходів до формування та реалізації бюджетної політики України.

Розуміючи саму бюджетну політику як суперсистему, окремі елементи якої у різній конфігурації своїх взаємозв'язків можуть утворювати окремі логічно обґрунтовані холонічні системи, необхідною та обов'язковою умовою забезпечення її цілісності у контексті соціалізації є синергійна єдність цільового, функціонального та

наукового підходів до формування та реалізації бюджетної політики України.

Адже, цільовий підхід забезпечує моніторинг ролі бюджетної політики у системі вищого ієрархічного рівня управління, функціональний – створює передумови для оперативної оцінки ефективності формування та реалізації бюджетної політики України, а науковий підхід – передбачає та забезпечує диктатуру державою правил гри для усіх суб'єктів управління бюджетною політикою.

І лише у єдності дані три підходи забезпечать системність та комплексність соціалізації бюджетної політики України.

3. Забезпечення компромісу інтересів суб'єктів бюджетної політики України з позиції суспільної корисності.

Політика сама по собі передбачає протистояння інтересів різних суб'єктів її формування та реалізації. Виходячи з цього, логічним вбачається об'єктивність наявності взаємодії інтересів усіх суб'єктів бюджетної політики. Така взаємодія може характеризуватися двома станами: «боротьба та протидія інтересів» і «компромід інтересів».

Звісно, що очікувати на ефективність бюджетної політики за умови боротьби і протидії інтересів суб'єктів її формування та реалізації не приходиться. Більш того, за такої ситуації значно підвищуються ризики, пов'язані із порушенням процедури та термінів прийняття бюджету країни.

Відтак, необхідною та обов'язковою умовою ефективності бюджетної політики у контексті її соціалізації є забезпечення компромісу інтересів суб'єктів формування та реалізації бюджетної політики України з позиції суспільної корисності.

4. Ключова роль держави у формуванні та реалізації бюджетної політики в Україні.

У процесі формування і реалізації бюджетної політики держава відіграє подвійну роль. По-перше, на неї покладено функції організації управління бюджетною політикою. По-друге, вона як суб'єкт управління бюджетною політикою представляє інтереси її громадян.

Відтак, цілком логічною є ключова роль держави у формуванні бюджетної політики країни та оцінці ефективності останньої у контексті забезпечення соціально-економічного розвитку України.

5. Управління бюджетною політикою України повинно спиратися на достатньо загальну теорію управління.

Специфіка державного управління бюджетною політикою полягає в тому, що його суб'єкти, які представляють інтереси суспільства: по-перше, знаходяться на виборних посадах і, відповідно, часто та систематично змінюються, по-друге, переважно, не мають фахової підготовки з державного управління, а відтак останнє «у більшості випадків здійснюється в ручному режимі» [1, с. 274].

За такої ситуації логічним є використання такої управлінської технології, яка б мінімізувала негативні наслідки від наведених вище проблем. Такою технологією на сьогоднішній день є достатньо загальна теорія управління.

6. Врахування класифікації потреб населення за ознакою «важливість для соціуму» на демографічно обумовлені та деградаційно-паразитичні, що забезпечує можливість ефективної реалізації регулюючої функції бюджетної політики України через управлінський механізм, в основу якого покладено потенціал моделі міжгалузевого балансу.

Ефективне застосування в процесі формування і реалізації бюджетної політики України потенціалу теорії міжгалузевого балансу можливе лише за умови ідентифікації потреб людини. Розуміючи, що в цілому це надзвичайно складне питання, все ж таки для статистично визначеної орієнтації на базові потреби людини, необхідним та достатнім є врахування класифікації потреб населення за ознакою «важливість для соціуму» на демографічно обумовлені та деградаційно-паразитичні.

7. Підвищення гласності, відкритості та контролю за формуванням та реалізацією бюджетної політики України.

Враховуючи, що ключовими проблемами соціалізації бюджетної політики України є недовіра громадян до суб'єктів управління бюджетною політикою, а також високий рівень корупційних ризиків у діяльності останніх, дотримання гласності, відкритості та забезпечення ефективного контролю в процесі формування і реалізації бюджетної політики України є необхідною та обов'язковою умовою упередження та своєчасного виявлення описаних вище негативних явищ.

8. Запровадження звітності з управління бюджетною політикою України.

Управління бюджетною політикою України, як і будь-який інший управлінський процес, повинно спиратися на зворотний зв'язок, який характеризує взаємодію між управлінським впливом на об'єкт управління та поведінкою останнього.

Відтак, ідентифікація та формалізація управлінського впливу повинна здійснюватися у процесі формування бюджетної політики. А характеристика фактичного стану бюджетної політики як об'єкта управління повинна реалізовуватися через систематичну звітність, яка б включала заповнення чітко визначеної заздалегідь форми із показниками та їх значеннями, що характеризують обрані стратегічні цілі БП України.

9. Пріоритетність підвищення рівня культури державного управління та податкової культури в Україні.

Соціалізація бюджетної політики України передбачає здійснення управлінського впливу у двох напрямках: (1) удосконалення технології державного управління бюджетною політикою та (2) підвищення рівня культури адміністративної діяльності та податкової культури.

Перший напрям тісно пов'язаний з техніко-технологічним наповненням і можливістю здійснення оперативної оцінки кореляцією між його заходами та підвищенням ефективності бюджетної політики України. Другий напрям має більш філософську спрямованість і характеризується довгостроковим лагом прояву ефекту.

Як зазначає професор Андрущенко В.Л.: «дієвий вплив на ефективність справляння податків культура платників справляє лише тоді, коли останні проявляють обумовлену своїм культурним рівнем готовність і дисципліну платити податки. В іншому разі технологічна ефективність (комп'ютеризація, бази даних та ін.) не дасть значного позитивного результату в сенсі росту податкових надходжень» [2, с. 318].

Нами вбачається, що використання моделі соціалізації бюджетної політики, яка ґрунтується на привалюванні підвищення рівня культури адміністративної діяльності та податкової культури над удосконалення технології управління бюджетною політикою, забезпечить довгострокові позитивні зрушення стратегічного спрямування. У протилежному

випадку, соціалізація бюджетної політики буде характеризуватися ситуаційним короткостроковим ефектом із втратою темпів підвищення ефективності бюджетної політики України у майбутньому.

10. Забезпечення превентивної мінімізації корупційних ризиків, які виникають у процесі формування та реалізації бюджетної політики України.

За умови високого рівня корупційної складової в діяльності суб'єктів бюджетної політики втрачається сама логіка формування і використання бюджету як процесу добровільного особистісного відчуження індивідуальних цінностей задля підвищення суспільного блага.

Відповідно соціалізація бюджетної політики України повинна передбачати систему прямих (підвищення рівня відповідальності за корупційні діяння та невідворотність покарання) та непрямих механізмів (запровадження технології, яка б оперативно ідентифікувала корупційні вчинки та формувала усвідомлення у суб'єктів корупційних діянь щодо обов'язкового виявлення останніх) впливу на мінімізацію корупційних ризиків у процесі формування та реалізації бюджетної політики держави.

Таким чином, соціалізація бюджетної політики України на основі запропонованих концептуальних положеннях забезпечить суттєве підвищення ефективності останньої.

Список використаних джерел:

1. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 496 с.
2. Андрущенко В. Л. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція): [монографія] / В. Л. Андрущенко, Т. В. Тучак. – К.: Алерта, 2013. – 384 с.